

De Groene Gids

Afdelingsblad van IVN Ede, Nummer 2021 - 4

Met veel artikelen over vogels
en excursie- en bezoeker verslagen
Achterop de kinderpagina

Jouw nieuwe verrekijker koop je bij:

Natuurgadgets.nl

Ook voor:

- Veldgidsen
- Zaklampen
- Loepen
- Bushcraft
- Vleermuisdetectors
- Scouting
- Wandelen
- Cadeautjes
- en nog veel meer ...

Bel 0318 - 260001 voor een afspraak (Wolfheze)

Wij ontvangen je graag in onze sfeervolle ontvangstruimte - ruime keus in alle prijsklassen

Dealer van o.m. Barr & Stroud, Bresser, Bynolyt, Eschenbach, Kowa, Meopta, National Geographic, Vortex

Gegevens over IVN Ede

BESTUUR

Voorzitter: vacant

voorzitter@ivn-ed.nl

Secretaris: Mathilde van Ravensberg, 06-44251306

secretariaat@ivn-ed.nl

Penningmeester: Henk Schuijt, 0318-650017

penningmeester@ivn-ed.nl

Overige leden:

Albert Loef, 0318-304713, albertloef@hotmail.com

Milka Sytsma, 0318-623133, milka.sytsma@sarfaty.nl

Truus van Otterloo, 0318-621059,

truusvanotterloo@tiscali.nl

Dico Wijma, 06 23612002, dicowijma@hotmail.com

ERELEDEN

Joke Veltkamp

GEGEVENS

Postadres: Diedenweg 96, 6717KV Ede

Ledenadministratie: voor alle mutaties (adreswijzigingen, wijziging rekeningnummer, aanmelden of opzeggen van een lidmaatschap): ivn.nl/contact

Website: <https://ivn.nl> > afdeling > ede

Contributie:

Lid € 24,00

Lid + huisgenoot Vrienden. € 26,50

Vrienden/donateurs dragen bij via bankrekening NL 54

INGB 0000 9515 88 t.n.v. IVN Afdeling Ede

De minimum bijdrage bedraagt € 12,50

WERKGROEPEN

Scholen:

Joke Veltkamp, 0317-420703, gewoonjokev@gmail.com

Truus van Otterloo, zie bestuur

Jeugdclub:

Ineke Jansonius, 0317-413884,

bosvriendjes.ivnede@gmail.com

Vogels:

Hans Westendorp, 0318-418465,

vogelwerkgroep.ivn.ede@gmail.com of

j.g.westendorp@kpnmail.nl

Natuurfotografie:

Ab van der Linde, a.j.vanderlinde@upcmail.nl

Flora:

Wiebe Verbaan, 0318-611947, w.verbaan1@chello.nl

Natuurwerkgroep Otterloo - IVN Ede:

Josephine Hendriks, 06 11239420. (na 20.00 uur)

jephendriks@gmail.com

- Vlinders: Toos van Ekeris, tvaneckeris17@kpnmail.nl,
0318-592095

- Overige inventarisaties: Josephine Hendriks

jephendriks@gmail.com, 06-11239420

Natuurgidsen:

Christ Elsten, 0318-413797, christelsten@planet.nl

WELKOM NIEUWE LEDEN:

Herbert Momberg, Bennekom

Ilse Goedhart, Wageningen

Catrinus Nauta, Bennekom

Winny Cordus, Ede

Laura Siebers, Wageningen

Nella Star, Lunteren

Rob Nagtegaal, Ede

André Noorlander, Ede

Niels Grandia, Ede

Franca Borgonje, Ede

Carina Otte, Bennekom

De Groene Gids

IVN Ede - 2021-4

Van het Bestuur

Op de Algemene Ledenvergadering van IVN-Ede namen we afscheid van Hans Gonggrijp als voorzitter. We zouden kunnen zeggen dat hij stilletjes als duizendpoot kwam en als miljoenpoot vertrok. Hij zal dan ook zeker zijn gaven en talenten blijven gebruiken in onze vereniging.

Toch maken veel mensen zich grote zorgen over hoe het nu verder moet zonder voorzitter, omdat er in de nabije toekomst ook afscheid genomen moet worden van de penningmeester, de secretaris en een lid. Hun termijn zit er dan ook op. Toch is dit niet iets om bang van te worden, omdat er figuurlijk gesproken onder ons vele duizendpoten zijn die met elkaar gigantisch veel werk kunnen verzetten. SAMEN STAAN WE IMMERS STERK.

Denk eens na over uw mogelijkheden, om de IVN-speerpunten waar te maken: Kind en Natuur, Natuur in de Buurt, Natuur & Gezondheid en Natuur & Recreatie.

LAAT ONS WETEN wat uw gedachten zijn, want er is altijd plaats in het bestuur als algemeen lid waar u uw ideeën gestalte kan geven.

Later zal blijken hoe u zich nog beter kunt inzetten voor de vereniging.

Van de Redactie

Hierboven lezen we over het tekort aan bestuursleden, helaas is er ook dringend behoefte aan een redactielid. Een redactie van twee personen is heel kwetsbaar. Als een van hen uitvalt, komt al het werk neer op één persoon en dat is te veel verantwoordelijkheid.

De Groene Gids is van alle leden. Een van onze bestuursleden noemde de Groene Gids eens 'een clubblad'. Laat een van de leden van die club zich aanmelden voor de redactie. Wacht niet tot een ander het doet. Pak de telefoon en bel 0318 630638 en meld je aan als nieuw redactielid bij Remieke Niermeyer. Bij haar kun je ook informeren naar werkvreugde en werklust.

Blij zijn we met zoveel auteurs. Er was nu zoveel kopij dat we een aantal artikelen moesten doorschuiven naar de volgende editie. Zou iedereen die gaat schrijven voor een volgende Groene Gids nog eens de auteursinstructie op de eerste bladzijde van de Groene Gids willen lezen en de kopij alleen willen sturen naar de redactiemail redactie.gg@gmail.com?

Auteursinstructie:

1. Kopij inleveren vóór sluitingsdatum via email: redactie.gg@gmail.com
2. Tekst in doc of docx, maximaal 2000 woorden (vier kolommen)
3. Foto's apart in jpeg of png.
Elke foto neemt een plaats in van 100 woorden
4. In het algemeen geeft een mix van één foto op 250 woorden het meest evenwichtige beeld. Dus 5 tot 6 foto's in een artikel van vier kolommen.
Foto's zijn niet verplicht.

Inhoud

- 4 Fotoverslag ALV & voorstellen
- 6 Bosvrindjes & Markerwadden
- 8 Het Wilsterflappen
- 10 Zeevogeltocht
- 11 Paddenstoelenzoektocht
- 12 De wildere natuur in
- 13 Schoolgidsen actief
- 14 De Bosvrindjes
- 15 Een enthousiast verslag
- 16 Het Binnenveld
- 16 Broedvogelmonitoring
- 17 De oeverwalwuwand
- 19 Bodemdieren jagen
- 20 Bodemleven
- 21 Kennis opdoen bij de KNNV?
- 21 Jongeren en natuur
- 22 Weidevogelbescherming

Foto's voorblad

Boven: Wim Müller

Onder: Dico Wijma

Colofon

Redactie:

Remieke Niermeyer

Corine Klapwijk

Redactieadres:

Remieke Niermeyer, 0318-630638,

redactie.gg@gmail.com

Kopij vóór 1 februari 2022

Auteurs zie de auteursinstructie

De Groene Gids is het contactblad van IVN Ede en verschijnt vier maal per jaar.

De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen al dan niet te plaatsen, in te korten of aan te passen.

Vormgever: Leo Klapwijk

Drukker: Editoo B.V. te Arnhem

(Foto)verslag Algemene Ledenvergadering

AUTEUR: MARTHILDE VAN RAVENBERG. FOTO'S: WIM MÜLLER

Ruim 35 leden, waaronder een heel aantal nieuwe gezichten, mochten we verwelkomen op de Algemene Ledenvergadering van jongstleden 5 oktober. Het was een levendige en interessante vergadering waarin we afscheid namen van voorzitter Hans Gonggrijp en twee nieuwe bestuursleden, Dico Wijma en Truus van Otterlo, mochten benoemen. Het verslag van de vergadering staat op onze website.

Bijzonder was dat we vele jubilarissen mochten huldigen; zowel 25-jarige als 40-jarige lidmaatschappen.

Roel Bakker

Christ Elster

Josephine Hendriks

25 jaar – Roel Bakker: Oud-bestuurslid, nog steeds actief als natuurgids bij de fiets- en wandelexcursies in het Binnenveld, die hij ieder jaar samen met Christ organiseert vanaf de Zorgboerderij de Oordhoeve.

25 jaar – Christ Elsten: Ook oud-bestuurslid, doet samen met Roel de fiets- en wandelexcursies in het Binnenveld. Maar is ook coördinator van de Werkgroep Natuurgidsen, organiseert het jaarlijks uitje van IVN Ede, de Nacht van de Nacht en is actief bij de Natuurgidsenopleiding.

25 jaar – Josephine Hendriks: Coördinator van de Werkgroep Otterloo. Een kleine werkgroep, zeker na het wegvallen van Dick van Houwelingen, maar wel heel actief met vele activiteiten; wandelingen en tellingen.

Truus van Otterlo

Henk en Cokky de Hoop

Remieke Niermeyer

25 jaar – Truus van Otterlo: Net benoemd in het bestuur, maar al vele jaren actief als een van de coördinatoren van de scholenwerkgroep. Voor het vele vrijwilligerswerk voor de kerk en voor het IVN dit jaar koninklijk onderscheiden!

40 jaar – Henk en Cokky de Hoop: Beiden 40 jaar geleden lid geworden bij IVN Woerden. Daar heel actief geweest. Natuurgidsencursus opgezet, veel gegidst en Henk is ook 11 jaar voorzitter geweest van Woerden. Voor al die inzet is Henk ook benoemd als erelid van IVN Woerden. Verhuisd naar Otterlo nog heel actief geweest bij de werkgroep Otterlo. Vele wandelingen verzorgd en nog tot vorig jaar vlinders geteld op de Zanding.

40 jaar – Remieke Niermeyer: Al 40 jaar heel actief bij IVN Ede. Ook voorzitter geweest. Al heel lang redactielid van de Groene Gids. Verzorgt de contacten met de media. Schoolgids vanaf 1982 en een van de schoolgidscoördinatoren. In 1994 samen met Mans Velvis de Florawerkgroep opgericht en heel veel publiekswandelingen verzorgd en nog steeds actief met de kabouterwandelingen. Voor dat alles en voor nog heel veel meer vrijwilligerswerk is Remieke in 2020 koninklijk onderscheiden.

Truus en Dico stellen zich voor

Mijn naam is Truus van Otterloo; afkomstig uit de stad Utrecht, ben ik met mijn man in 1982 in Ede komen wonen. Ik beschouw het (nog steeds) als een voorrecht om zoveel ruimte en mooie natuur in mijn woonomgeving te hebben en ik ben blij dat onze twee kinderen hier mochten opgroeien.

Truus Van Otterlo

Dico Wijma

25 jaar geleden ben ik lid geworden van het IVN om de gidsencursus te kunnen volgen. Wat was dat leuk! Daarna ben ik als schoolgids actief geworden en dat doe ik nu nog steeds. Maar een vereniging heeft een bestuur nodig. Na 25 jaar denk ik dat het wel eens mijn beurt is om op die manier mijn steentje aan onze afdeling bij te dragen; ik wil en kan daar nu graag wat extra tijd voor vrijmaken. Buiten het IVN ben ik fervent muziekbeoefenaar (ik speel altviool), vrijwilliger in een kerk, geïnteresseerd in molens en landschappen. Betaald werk deed ik als docent tuinbouwtechniek en als planner van een opleiding aan de CHE.

Dico Wijma

In het dagelijkse werkzame leven ben ik rentmeester bij Staatsbosbeheer. Ik woon in Ede en ben de echtgenoot van Mariëlle en de vader van Jochem en Sjoerd.

Mijn hobby's zijn onder meer fietsen, paardrijden, aquarium houden en tuinieren. Naast betaald werk doe ik ook

veel vrijwilligerswerk, onder andere bij wijkgemeente De Open Hof van de PGE als penningmeester van de beheerraad. Sinds 2010 ben ik vrijwilliger bij kinderboerderij De Oude Hofstede waar ik samen met mijn zoon Jochem en andere helpers (kinderen) op twee zaterdagmiddagen in de maand de kinderboerderij met alle bezoekers, verzorging van dieren en ander wel en wee draaiend houdt.

Vanaf ongeveer 2000 ben ik betrokken bij IVN afdeling Ede als deelnemer aan de vogelgeluiden excursies van Gert Sleuwenhoek. Sinds 2017 heb ik de broedvogelmonitoring in het Edese Bos van Gert overgenomen. Die voer ik uit met meer IVN-leden. Naast deze broedvogelmonitoring heb ik met anderen de afgelopen twee jaar ook het Binnenveld en dit jaar de Bennekomse Meent geïnventariseerd. Ik ben lid van de Vogelwerkgroep IVN-Ede en natuurgids voor een aantal vogelexcursies (waaronder de avondexcursie Speuren naar nachtzwaluwen).

Onderstaand artikel van Ineke Jansonius had in ons vorige nummer geplaatst moeten worden. Het was wel op tijd ingestuurd, maar de redactie heeft het helaas over het hoofd gezien. Onze excuses. De Redactie.

Bosvriendjes in juni

AUTEUR: INEKE JANSONIUS

De meeste Bosvriendjes vinden struinen door de uiterwaarden, waterbeestjes vangen, timmeren en vuur maken leuk. Daarom komen deze activiteiten (bijna) jaarlijks in ons programma voor. Bij kinderen die al een paar jaar lid zijn roept dit wel eens een "dat heb ik al gedaan" reactie op, waarna ze meestal weer enthousiast meedoen. Vuur maken in juni is al een paar jaar een uitdaging: het is te droog, het regent of we twijfelen – in verband met corona – of we kinderen en onszelf wel zo dicht bij elkaar rond een vuur moeten zetten.

Kluisje en waterdieren bij elkaar zoeken

Foto: Ineke Jansonius

Dit jaar zijn we daarom de uitdaging aangegaan om iets heel nieuws te proberen. Voor alle kinderen die al lang lid zijn en om onszelf uit te dagen. Dat hebben we geweten, het was een intensief voorbereidingsproces. Twee Bosvriendjes die de laatste keer niet kunnen komen, doen een week eerder een testronde. Hierna maken we het eenvoudiger, maar voor sommigen is dat nog niet genoeg. Ook wij hebben veel geleerd deze maand.

We hebben "escapewood" gespeeld met een knipoog naar de populaire escaperooms. Veel 'escape' is er natuurlijk niet bij. Een bos is niet om je in op te laten sluiten, maar om je vrij te voelen. En vrij hebben veel Bosvriendjes zich gevoeld, want ze gaan dit keer zelf in een klein groepje op stap. De leiding bekijkt het van afstand, ziet interessante groepsprocessen en helpt waar nodig.

Er zijn vijf plekken met elk hun eigen thema. Op elke plek is een slot met cijfercode te kraken en een natuurpuzzel op te lossen. De meeste thema's sluiten aan bij activiteiten die we eerder dit jaar hebben gedaan. De goede antwoorden geven een aanwijzing voor het vinden van een schat. Het volgen van het wolvenspoor en het ruiken aan de potjes met verschillende geuren vinden de Bosvriendjes het leukst. Het bomenbos is het moeilijkst, de code is

Ruiken en code kluis zien te vinden

Foto: Ineke Jansonius

lastig te kraken en pas daarna heb je de puzzel. Deze puzzel wordt niet door iedereen opgelost. Toch lukt het iedereen de schat te vinden. Na wat ruilen gaat iedereen met een zoekkaart bodemdieren of paddenstoelen of een insectenzuigpot naar huis om van de vakantie te genieten.

Bezoek Marker Wadden

AUTEUR: ALBERT LOEF

Een groep van meer dan dertig enthousiaste IVN-ers vertrok op 4 september 2021 vanaf de parkeerplaats bij station Ede om te genieten van een nieuw stukje Nederland. Marker Wadden is een van de grootste natuurprojecten in Europa en zorgt voor natuurherstel van het Markermeer, met als doel dit tot een natuurparadijs te ontwikkelen. Het blijkt voor zowel vogelaars als liefhebbers van het landschap een ware belevenis.

Tussen 2016 en 2021 werden er vijf onbewoonde natuureilanden kunstmatig aangelegd met ongeveer 42 miljoen kuub zand, klei, veen en slib uit het Markermeer.

Het natuur- en recreatiegebied heeft een oppervlakte van ongeveer 10.000 hectare. De eilanden hebben natuurlijke oevers, ondiepe delen en rietmoerassen waar vissen kunnen paaen en waterplanten groeien. Een wereldprimeur.

Voor de meeste IVN'ers was het hun eerste bezoek aan dit wandeleiland waar fietsen en andere vervoersmiddelen niet zijn toegestaan

De Marker Wadden

Foto: Albert Loef

Op de strekdam aan de kust bij Lelystad staat het prachtige kunstwerk van de Britse kunstenaar Antony Gormley, met de naam: Exposure (blootstelling). Deze hurkende man, is een grote metalen reus, die over het Markermeer uitkijkt. Deze Crouching Man wordt in de volksmond ook wel de poepende man genoemd. De constructie bestaat uit 1782 staalknoppen en weegt 44.000 kilo.

Het beeld Exposure van Antony Gormley

Foto: Albert Loef

Voordat de veerboot op de kade aanlegde, werden we toegesproken door de kapitein. Hij begon zijn rede met de woorden: “Beste mensen als u deel wilt nemen aan de executie, eh.... sorry, excursie, dan ..... ” verder werd er niets meer verstaan van wat er werd gezegd vanwege het gelach van de aanwezigen. Maar we bleken toch wel echt welkom te zijn, want toen het schip aanmeerde, hoorden we iemand een vrolijke melodie op een accordeon spelen.

Bij het aan land stappen werd gezegd dat er bij het startpunt voor ons bezoek aan Marker Wadden, bij het eilandpaviljoen en informatiecentrum een plattegrond van het eiland kon worden gekocht als hulp bij een rondwandeling.

Natuurmonumenten selecteerde Ziegler/Branderhorst, als beheerder van dit nieuwe natuurgebied, om voor bezoekers een nederzetting te ontwerpen, als welkom en als beschutting in het ruige klimaat van het Markermeer. Bij de bouw en inrichting van de gebouwen stond duurzaamheid voorop. Het basismateriaal van de gebouwen is hout en alle gebouwen hebben een lessenaarsdak met zonnepanelen.

De nederzetting is geheel duurzaam en zelfvoorzienend. De houten gebouwen zijn gemaakt met hout uit de bossen van Natuurmonumenten.

Ze werden grotendeels elders gebouwd en daarna op transport gezet, zodat er zo min mogelijk verstoring was van de natuur ter plekke. Het eiland is niet aangesloten op het landelijke netwerk van elektriciteit, gas, drinkwater of riolering. Elektriciteit wordt ter plekke opgewekt met zonnepanelen en als reservebron is er een ‘slapende’ windmolen bij de haven, die als dat kan automatisch uitklapt om wind te vangen. Water komt uit een lokale bron en afvalwater wordt ter plekke afgevoerd en gezuiverd.

De kosten van deze kleine archipel met vijf eilanden kwamen op zo’n € 75.000.000. Alles begon in 1976 met de aanleg van de Houtribdijk (ongeveer 4 km) tussen Enkhuizen en Lelystad, deze steden liggen zo’n 9 km van elkaar. Het gevolg van de aanleg was dat de dynamiek in het Marker Meer en het rijke planten- en dierenleven

verdween, het meer statisch werd en de natuurlijke balans verstoord raakte. Door de aanleg van Marker Wadden met natuurlijke oevers en ondieptes keerde het leven onder en boven water terug.

Voordat ieder, naar eigen keuze, in kleine groepjes over het eiland de mooiste plekjes zou gaan opzoeken om te genieten van de rust, het uitzicht over het Markermeer of een moment tussen de luidruchtige vogels op de slibvelen, werd er eerst een groepsfoto gemaakt.

De groep

Foto: Albert Loef

Op Marker Wadden zijn twee wandelroutes uitgezet. Een aantal geïnteresseerden liep rechtstreeks naar de uitkijktoren de Steltloper van 12 m hoog. Bovenop kreeg je, bij het zien van de ongerepte natuur, een weids eilandgevoel. Met de telescoop spotte je de vogels van heel dichtbij.

Hoewel we niet voor een gids hadden gekozen, kwamen we wel eilandbewakers tegen, die vanuit hun hart spontaan vertelden over het bagger- en opspuitwerk dat in de afgelopen jaren werd uitgevoerd door het Baggerbedrijf Boskalis en het baggerschip Edax, dat eerder werd ingezet bij de aanleg van de Tweede Maasvlakte en de uitbreiding van het Suezkanaal in Egypte.

Ons werd aangeraden vooral de Vogelkijkhut Duikeend te bezoeken om ook onder water te kunnen kijken. Ongevraagd werd ons onderweg een filmpje getoond van zwemmende voorntjes die daar voorkomen. Je zit op ooghoogte met de vogels op het water. Dus kun je zien hoe eenden zich voortbewegen. Het is een perfecte plek voor het maken van foto’s, want de kijkhut geeft je een bijzonder perspectief.

Ter plekke blijkt dat nieuwsgierige visjes hun neus tegen de glazen wand van de verdiepte vogelkijkhut duwen. De hut ligt deels onder het wateroppervlak, waardoor je als bezoeker het gevoel hebt naar een aquarium te kijken, maar dit is de echte natuur.

Uitkijktoren Steltloper

Foto: Albert Loef

Die is meedogenloos zoals blijkt uit wat iemand vertelde. Een visdiefje schepte zijn lunch in zijn snavel toen hij over het wateroppervlak scheerde.

De bodem van de slibvelden, waar het nieuwe leven begint, zit vol met voedingsstoffen. Veel algen en muggenlarven komen in het ondiepe water tot ontwikkeling. Het water zit ook vol ander leven, zoals watervlooien. Allemaal belangrijk voedsel voor vissen en vogels. Negentig vissen in de haven van de Marker Wadden zijn uitgerust met een zendertje onder de huid. Onderzoekers hopen

Slibvelden met vogelkijkhut Duikeend

Foto: Albert Loef

hierdoor meer te weten te komen over de archipel als paai- en voedselplek. Met een groot net zijn de vissen, baars, blankvoorn, snoekbaars, brasem en winde, in maart en april naar boven gehaald en vervolgens voorzien van een zendertje dat geluidsignalen uitzendt. Die worden opgevangen door zestien ontvangers die rond Marker Wadden en tussen de eilanden zijn geplaatst. Zo kunnen de onderzoekers de vissen volgen.

Marker Wadden is een waardevolle pleisterplaats voor vogels en een bestemming voor dagjesmensen. De eilanden liggen op de route van trekvogels. Die hier uitrusten en naar eten zoeken in de slikken, ondiepe plassen, kreken, geulen en tussen de moerasvegetatie. Het was een lust voor het oog om tussen de vegetatie in het jonge landschap verschillende soorten watervogels te zien. In de velden met moerasandijvie vinden ze beschutting en in de luwte achter de eilanden kunnen ze uitrusten. Op piekmomenten in de vogeltrek kunnen er duizenden vogelsoorten worden geteld. Denk aan de sneeuwgorzen in de winter en de grutto's en zwarte sterns op weg naar hun broedgebieden.

Met de ontwikkeling van het riet komen er ook meer rietvogels broeden, zoals de gele kwikstaart en de rietgors. Ook van de kleine karekiet, een liefhebber van riet, zijn broedparen waargenomen. De baardman is een rietvogel die het hele jaar rond op de Marker Wadden te vinden is, maar toen ze werden waargenomen werd tot uiterste stilte gemaakt.

De malaise vallen, genoemd naar de Zweedse entomoloog René Malaise, staan gedurende de zomermaanden op Marker Wadden hier worden met name vliegende insecten gevangen. Deze insecten vliegen tegen het gaas, gaan naar boven en komen dan in een pot alcohol terecht. Met

Malaisevallen

Foto: Albert Loef

hulp van vrijwilligers worden de vallen geleegd en de diertjes gedetermineerd. Muggen, vliegen en vliesvleugelingen voerden de boventoon. De vallen hebben geen invloed op de stand van de insectenpopulaties, zo heeft onderzoek aangetoond.

Duizenden oeverzwaluwen hebben Marker Wadden ontdekt als restaurant en enkelen zijn ook gaan broeden in de zandranden. Dat duidt erop dat er voldoende voedsel te vinden is op en tussen de eilanden.

Het Vlonderpad is een van de beste manieren om te wandelen in Marker Wadden. Het is speciaal aangelegd om de diversiteit te laten zien van verschillende delen van het natuurgebied.

Kuifeend

Foto: Albert Loef

Ik zag nog net kans om bij terugkomst bij het eilandpaar een 'kuifeend' te fotograferen, voordat we een traktatie van IVN-Ede, bestaande uit een kop koffie met een stuk appelgebak, nuttigden. Daarna vertrokken we met elkaar weer met de boot naar het vaste land en ging ieder zijn/haar weg per auto naar Ede om ten slotte thuis na te genieten van een onvergetelijke dag

Het wilsterflappen

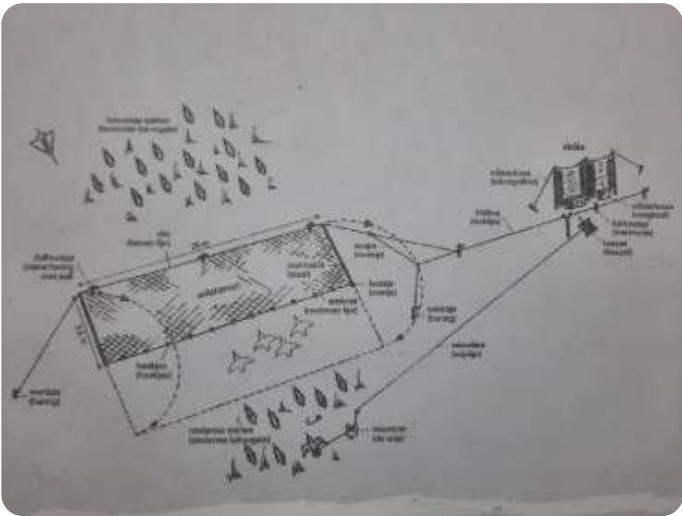
AUTEUR: ARJEN BARTEN
EEN TRADITIE LEEFT VOORT, MAAR HOE LANG NOG?

Tijdens mijn natuurgidsenopleiding in Noord-Holland ontdekte ik een soort die ik tot dan toe nog niet kende: de goudplevier. Toen ik mij verder verdiepte in deze bijzondere vogel, kwam ik er achter dat aan deze vogel een oude traditie het 'wilsterflappen' is verbonden.

Wilster is Fries voor goudplevier. Het flappen van wilsters is een ambacht dat al dateert uit de 17e eeuw en tot op

heden wordt uitgeoefend. Voorheen verdiende een aantal wilsterflappers hun brood met de vangst van de wilsters, nu worden de wilsters gevangen en geringd en daarmee wordt er veel informatie verzameld over de cycli van goudplevier.

Voor het flappen van wilsters maakt men gebruik van lokvogels die de overtrekkende goudplevieren attenderen op een aantrekkelijke plek om te foerageren. De wilsterflapper staat achter een windscherm en bij nadering van de goudplevieren begint hij op een houten of benen fluitje te blazen waarmee hij de roep van een goudplevier nabootst. Op het beslissende moment trekt hij aan een over de grond gespannen lijn, het net veert op, klapt neer, vogels gevangen.

Vanginstallatie voor Wilsters (naar: O. Eenshuistra, Vanellus 9, 1956).

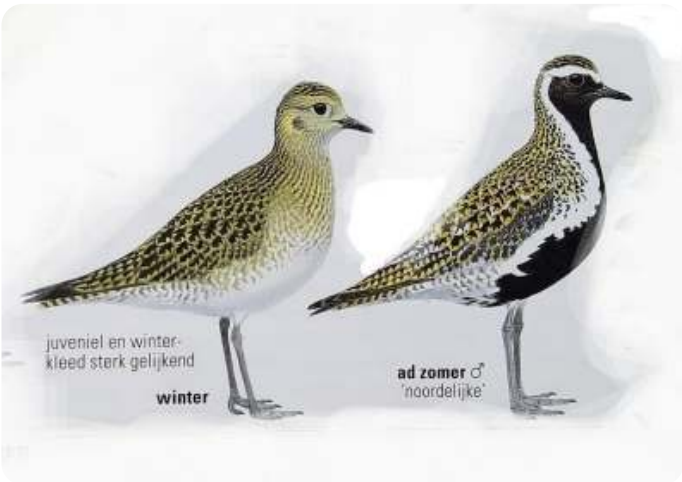
Oorspronkelijk werd er bij het wilsterflappen gewerkt met levende lokvogels die op een wip geplaatst waren. Van achter de skûle wordt met de wiplijn de wip omhoog getrokken zodat de levende lokvogel ('de wiuw', 'it libben') enige fladderende bewegingen maakt die overvliegende wilsters opmerkzaam moet maken op een goede plek om te landen. Er werd vaak met twee wippen gewerkt, één tussen de onderste stelten en één tussen de bovenste stelten. Nu maakt men gebruik van nagemaakte vogels. Het ambacht dreigt nu te verdwijnen omdat er zich geen nieuwe wilsterflappers aanmelden.

De goudplevier kennen we in Nederland onder verschillende benamingen. Wilster, regenfluit, pluvier, tu(u)ter, kievitentuu. De officiële naam luidt *Pluvialis apricaria*, *Pluvialis* betekent iets dat bij regen hoort en *apricaria* komt van het Latijnse *apricari*: zonnebaden. Bij het geven van z'n namen was het gedrag van de vogel om voor een regenbui te gaan fluiten meestal doorslaggevend. Bij de Goudplevier worden twee ondersoorten onderscheiden, de noordelijke en de zuidelijke vorm, resp. *P.a. altifrons* (= met hoog voorhoofd) en *P.a. apricarius*, ook wel de Noordelijke Goudplevier en de Zuidelijke Goudplevier genoemd. Deze zuidelijke vorm was destijds een broedvogel in ons land vooral op de hoogveen- en heidegebieden van de Peel. De goudplevier is sinds de 30-er jaren geen algemene

broedvogel meer in ons land en komt alleen in de winterperiode in grote getalen voor. Van de naar schatting 800.000 vogels die doortrekken verblijft zo'n 30% voor korte of langere tijd in Nederland. De goudplevier foeraagt liefst op oud grasland. De meeste goudplevieren vind je in open polders en bij voorkeur op kleigrasland, dat rijk is aan regenwormen en insecten. Door de intensieve bewerking van het grasland neemt het aantal pleisterende goudplevieren en ook andere doortrekkende steltlopers af in de traditionele bolwerken van Noord Holland, Friesland en Groningen. De goudplevieren wijken nu massaal uit naar de natuurgebieden waaronder de Waddens, waar ze profiteren van het toegenomen aantal waddenpieren. Om het grasland aantrekkelijk te houden is een beheer nodig dat veel lijkt op dat voor de weidevogels, hoog waterpeil, weinig bemesting en weinig bodemverstoring.

De goudplevier beschikt over grote ogen wat er op duidt dat deze vogel een zichtjager is en zelfs bij weinig licht naar voedsel kan zoeken. Daarnaast beschikt de goudplevier over een goed gehoor (onder de veren aan de zijkant van de kop bevindt zich een duidelijke oorschelp) wat het mogelijk maakt om luidruchtige prooien (regenwormen) op gehoor te lokaliseren. Daardoor is de goudplevier in staat om ook 's nachts te foerageren. Voordeel is dat veel prooidieren dan aan de oppervlakte komen en de goudplevieren minder last hebben van de kokmeeuwen en stormmeeuwen, die graag mee profiteren van de succesvolle vangstmethode. De goudplevieren lopen vaak tussen groepen meeuwen en kieviten. Kieviten zijn vaak beter in staat om percelen met veel regenwormen te vinden, de meeuwen bieden bescherming aangezien deze eerder opvliegen bij gevaar. Om zowel in zout- als in zoetwater-biotopen te kunnen foerageren beschikt de goudplevier ook over zogenaamde zoutklieren, waar het zout wordt uitgescheiden.

In een veranderende wereld is het van groot belang om langlopende studies, bijvoorbeeld met behulp van het wilsterflappen te continueren. Op deze manier komt er veel informatie beschikbaar dat inzicht kan geven over de staat van het Nederlandsche cultuurlandschap, maar ook over de staat van de landschappen elders in Europa en over het veranderende klimaat.

De Wilster

Zeevogeltocht

AUTEUR: DICK KRIJTENBURG

ZEEVOGELTOCHT MET BIRDING HOLLAND OP 16 OKTOBER 2021
- OP ZOEK NAAR DE ZEELEEUWERIK?

We hadden ons een paar maanden terug al opgegeven voor de oktober-zeevogeltocht op de Noordzee, met Birding Holland. Op 16 oktober was het zover. Vier wakkere en verwachtingsvolle leden van Vogelwerkgroep IVN-Ede (Arjen Barten, Rik Nagtegaal, Hans Westendorp en ik) vertrokken kort na zes uur 's ochtends naar de haven van Scheveningen om daar om acht uur met het schip 'Trip Junior' het zeegat uit te varen, samen met zo'n 60 andere vogelaars.

Wij zijn gewend aan veldleeuweriken en boomleeuweriken en gingen nu voor het eerst de Noordzee op. Wat kan je verwachten? Zeeleeuweriken? Nou, we hebben onze portie aan zeevogels goed gehad! We hebben een paar 'lifters' mogen noteren en veel soorten van dichtbij actief bezig gezien.

Vanaf het schip werden door de gidsen vrijwel continu kleine hoeveelheden visafval de zee in gegooit, waardoor de vogelaars gevolgd werden door een steeds wisselende groep enthousiaste vogels. De rollen leken wel omgekeerd!

Neem nou de drieteenmeeuw, een charmant klein meeuwtje, dat je als landrot niet snel te zien krijgt. In ons kielzog doken ze regelmatig op tussen de kleine mantel-

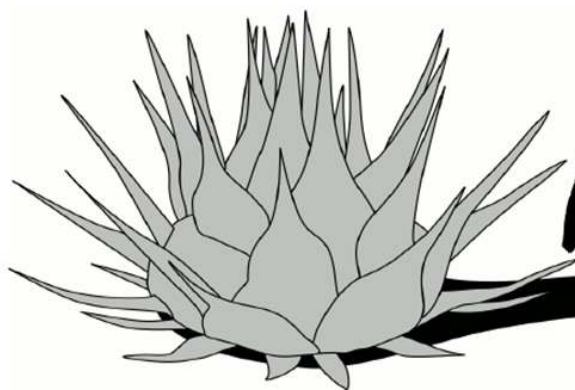
Drieteenmeeuw

Foto: Dick Krijtenburg

meeuwen, zilvermeeuwen en andere meeuwensoorten.

Overal verspreid zagen we zeekoeten zwemmen en hier en daar een alk. Vooral in de vlucht zijn die moeilijk van elkaar te onderscheiden, maar dankzij de geduldig onderwijzende gidsen lukte het ons, als bos- en heikneuters, hier wat van op te steken!

Dan de Jan-van-gent. Als je op het strand de zee scant zie je soms in de verte zo'n grote sigaar voorbij zeilen. Maar nu, bij de boot, kwamen ze af en aan gegleden. Hun jachtgedrag konden we goed observeren. Na het slaken van een ijselijke kreet stortten ze zich schuin in de golven, waarna we ze zelfs onder water konden volgen.

KARDOEN

Natuurlijk lekker

Biologische voeding en verzorging
Marktplaats 9 6721 JG Bennekom 0318 413067

Jan van Gent

Foto: Dick Krijtenburg

We hadden ook het geluk om een paar Kleine Jagers te zien en tot slot ook een Grote Jager. Deze vogels komen aan hun eten door steeds achter meeuwen aan te jagen, in de hoop dat die hun net opgepikte voedsel laten vallen. Van dat spel hebben we verschillende keren mogen genieten.

Grote Jager

Kleine Jager Fotos: Dick Krijtenburg

De kers op de zeevogeltaart was een Grauwe Pijlstormvogel. Zelfs de gidsen aan boord gingen uit hun dak, want nog nooit eerder hadden zij deze soort tijdens vergelijkbare Noordzee-excursies gezien. Maar deze keer dus wel! Het beestje kwam ook nog eens vlak bij de boot en bleef een tijdje in de buurt. Een 'lifter' voor velen!

De Grauwe Pijlstormvogel is een heel zeldzame soort, die bovendien een indrukwekkend trekgedrag vertoont. De dichtstbijzijnde broedlocatie ligt namelijk op de Falkland-eilanden, hemelsbreed op een duizelingwekkende 13.000 kilometer afstand. Nadat ze daar het nest hebben verlaten, vliegen jonge vogels over de evenaar richting het noordelijk halfrond, alwaar ze overwinteren (o.a. boven Schotland en voor de Noorse kust). Na zo'n 40.000 vliegekilometers keren ze terug naar hun broedlocaties op het zuidelijk halfrond. Een langeafstandsvlieger, zeevogel en globetrotter pur sang. Bij harde noordwesten wind worden ze vanaf land af en toe waargenomen, maar zoals wij hem voorgeschoteld kregen, krijg je 'm als vogelaar in Nederland waarschijnlijk nooit meer te zien. De grauwe pijlstormvogel was het onbetwiste hoogtepunt van deze dag!

Grauwe Pijlstormvogel

Foto: Dick Krijtenburg

De dag vloog om en tegen vier uur waren we weer terug in de haven. We kijken terug op een zeer geslaagde dag, waarbij ook het weer top was (droog, zon in de middag, weinig wind en weinig deining). Birding Holland, bedankt voor het organiseren en wie weet tot volgend jaar!

Tot slot: Wil je er meer over lezen?

Kijk dan op <https://www.birdingholland.nl/post/zeetochtscheveningen-hoog-bezoek-van-pelagische-globetrotter>

Paddenstoelenzoektocht

AUTEUR: REMIEKE NIERMEYER

DE FLORAGROEP IS ONTWAAKT UIT DE 'CORONA-SLAAP'

Joepie we gaan weer!

Het is woensdag middag begin september. We verzamelen op de parkeerplaats van Natuur Monumenten op de Sijs-selt. Het is heerlijk zonnig weer en in het bos is het al aardig droog. Onder leiding van Wiebe gaan wij 'met ogen op steeltjes' op weg.

... met ogen op steeltjes

Foto: Remieke Niermeyer

Al snel worden de eerste paddenstoelen gevonden, vaak in wat verdroogde vorm.

Zo ontdekken we de roodbruine slanke amaniet, veel aardappelbovist, verschillende rozerood en grijs gehoe-russula's. Op boomstronken groeien platte tonderzwammen en zwavelkopjes in overvloed. Ook vinden we met groen algen getooide Wittebultzwammen. Op het dode hout in een brede beukenlaan ontdekken we verschillende stadia van de zwartvoet krulzoom. Heel jonge met nog ingekrulde rand, prachtig uitgegroeide exemplaren, maar ook amechtig uitgespreid liggende met een kopergroene waas bedekt.

Dan nog de dennenvoetzwam, eerst een op heksenboter lijkend geel hoopje, dan op een andere plek een prachtig rond geelbruin gezoneerde jonge zwam en dan één prachtig tot een trechter uitgegroeide met een doorsnede van zo'n 20 centimeter.

Het was niet alleen een paddensstoelen wandeling, er viel nog veel meer te genieten.

Daar was ineens langs het pad een plek met een 'roomwit kantenweefsel' van bloempjes. Hier bloeide de kervel nog. Niet te vergeten de hier en daar lila/paars oplichtende plukjes bloeiende heide en dan ineens een echt stukje heide. Daarna gingen we door het 'Paradijs', met de bijna bedwongen stuifduintjes en de tot klimmen uitnodigende schuin liggende dennen met duidelijk door gebruik afgesleten schors.

Uiteindelijk weer terug bij het startpunt viel het wel op dat de vogels heel stil waren. Hier en daar een alarmroep van een specht en gesprek tussen mezen, maar verder stilte. Ach ja het is nu ook de tijd van de rui.

Al met al, we hebben weer gelopen en genoten en dat telt. De vorige keer liepen we in een beetje verdroogd bos, dus veel houtzwammen.

Nu was het vochtig, bijna mistig en werden er buien voorspeld. Met die regendagen is het in de natuur toch wel losgebarsten.

We verzamelen op de parkeerplaats aan de Heidebloem Allee. Daarna volgen we de imposante beukenlaan en verkennen de brede bermen. Wanneer je de berm ingaat, struikel je bijna over de gekraagde aardster. Daarna zien we russula's met verschillend gekleurde hoed. De slakken blijken er heerlijk van hebben gegeten. Eigenlijk kun je nu overal paddenstoelen zien, alleen je moet er wel op letten. Eén stap opzij van het pad, omdat je wat ziet en je ziet er meteen veel meer.

Goudvliesbundelzwam

Foto: Remieke Niermeyer

Niet alleen op de grond, ook op boomstammen zien we bijvoorbeeld een prachtig in de bleke zon groeiende Goudvliesbundelzwam aan een oude beuk. Het leek een bijeenkomst van fotografen. Op een andere plek lag een met groen mos begroeide stam met een prachtig 'schilderij' van Porselij zwammen. Ja ook deze wandeling was het weer genieten en dat tussen de voorspelde regenbuien door.

Dan ook nog een beukenstam waar in een wortelholte het rodekoolzwammetje z'n paarse kopje laat bewonderen. Ach ja wanneer je echt goed speurt zie je nog zoveel meer

FA ROOSENBOOM

Graanhandel

ROOSENBOOM
VERKOOPADRES: KAMPSTRAAT 10

- Konijnvoer
- Honden en Katten
- Vogelvoer
- Duivenvoer
- Hooi per zak of baal
- Haksel, Houtvezel of stro
- Kunstmest
- Biologische Meststoffen
- Potgrond
- Bemeste Tuinaarde
- Compost

Telefoon 0318-610680

ROOSENBOOM BOSPOORT 33

Molenaar, graan en meel

Fourage en Kunstmesthandel

Vogelzaden en Kleindiervoeders

Geopend:

Ma t/m Vrij 08.30 – 12.30

13.30 – 18.00

Zaterdag 08.30 – 14.00

De wildere natuur in

AUTEUR: SCILLA KÖHLINGER
MET KINDEREN DE WILDERE NATUUR IN

Iedere week ga ik een paar keer met kinderen de wildere natuur in. Dit doe ik omdat ik ervan overtuigd ben, dat kinderen zich thuis horen te voelen in onze natuur om een gezond mens te worden en om een gezonde relatie te krijgen met de/onze natuur. Wij zijn inmiddels als volwassen mens zo vervreemd van onze oorsprong dat velen de natuur eng, vies en niet meer belangrijk vinden. Er wordt zelfs gedacht dat wij zonder kunnen overleven. Er is niet meer zo veel groen in onze leefomgeving als in de jeugd van de gemiddelde volwassene. Daarom neem ik graag kinderen mee de natuur in. Door er te spelen en ontdekken wil ik kinderen zich er thuis laten voelen. Graag schrijf ik over onze avonturen en hoop ik (groot) ouders te inspireren om er ook op uit te trekken.

De eekhoorn

Op een ochtend kwam ik met vijf kinderen aan op de speelplek in het bos. Terwijl we naar de omgevallen sparren liepen waar we onze tassen altijd neerzetten, zagen we verschillende eetsporen van eekhoorns. Soms op de bosgrond en soms op een afgezaagde boomstronk alsof ze aan een tafeltje hadden zitten eten. De sparrenkegels waren vanaf het dikkere gedeelte ontdaan van schubben om de sparrenzaden eruit te kunnen eten. De schubben lagen nog op de grond. Alleen aan het smalste gedeelte van de sparrenkegel zaten nog schubben. Muizen knagen

ook zo de schubben van sparrenkegels om bij de zaden te komen, maar zij zitten liever op een beschut plekje. Dan worden ze zelf geen maaltijd voor een roofvogel of vos. We zagen de eekhoorns nergens. Ze zijn verstopt voor ons, maar aan de sporen kun je zien dat ze hier leven in het bos.

De hele morgen was ik met de kinderen in het bos. Eerst gingen ze de plek onderzoeken en na een tijdje ontstond er een spel waar alle kinderen aan mee deden.

Net na de picknick raakte ik aan de praat met een voorbijganger en ineens zag ik hem (of haar). Soms zag je hem goed en soms verdween hij geheel in de ondergrond van bruine bladeren en groen. Een eekhoorn sprong tussen de lage planten en bladeren. Vlug riep ik de kinderen om te komen kijken. De kinderen stopte hun spel en kwamen naar me toe. Daar zag ik hem weer, met een eikel in zijn voorpootjes. Hij keek even rond en hipte weer verder. Steeds meer kinderen kwamen kijken. "Waar is hij, ik zie hem niet!". Ik probeerde elk kind de eekhoorn te laten zien. Een jongen zag hem en wilde er achteraan gaan rennen. Ik riep hem terug zodat zoveel mogelijk kinderen het diertje zouden kunnen zien. Rustig naar eikels zoekend tussen de bladeren verdween hij achter de heuvel. Ik checkte even wie de eekhoorn had gezien; twee kinderen wel, drie nog niet. "Kom mee, heel stil! We gaan achter de heuvel kijken of hij er nog is". Samen slopen we door het bos de heuvel op. Daar zagen we hem weer, maar hij was al ver weg bijna op het wandelpad."

Ineens hoorde we een hond blaffend aan komen lopen op het wandelpad. Gelukkig zat hij aan de lijn, zoals dat daar hoort. De eekhoorn reageerde daar meteen op door om te draaien en terug het bos in te rennen. "Nu heel stil blijven staan!" zei ik. De kinderen stonden doodstil. Wat was ik trots op ze dat ze zo stil konden blijven staan. De eekhoorn leek ons niet als gevaar te zien en hipte ongeveer drie meter bij ons vandaan langs ons heen. Alle kinderen volgde hem. Toen verdween hij in het bos. Alle kinderen hadden hem goed kunnen zien en de mevrouw met wie ik praatte had zelfs een goede foto kunnen maken. De rest van de ochtend was ik in het bos met vijf eekhoorns in plaats van vijf kinderen. Er werden sparrenkegels gezocht en ze verstopte zich voor mensen (voor mij dus) in een boom. Deze ontmoeting vergeten ze niet snel en zal samen met andere mooie natuurervaringen bijdragen aan het leren houden van de natuur.

Bijzondere pijl en bogen.

Op een mooie nazomerse middag liep ik met zeven jonge basisschoolkinderen langs de Neder-Rijn in de Wagingse Bovenpolder. Het was heerlijk weer en de zon verstopte zich maar af en toe achter de wolken. Langs de waterkant vonden we vele aangespoelde en afgeknaagde wilgentakken van bevers. Op de plek waar eerder de wilgenschorrs had gezeten, zagen we nu de afdrukken van bevertanden. De takken waren aan beide zijden schuin afgeknaagd op de manier waarop bevers dat doen. Deze takken waren precies de goede lengte om er een pijl en boog van te maken en doordat ze nog vers waren konden ze nog goed buigen. De kinderen zochten allemaal een mooie bevertak uit waar een goede pijl en boog van gemaakt kon worden. Ik hielp de kinderen met het knopen van het

Pijl en Boog

Foto: Scilla Köhlinger

touw aan de boog.

De pijlen maakte ze van brandnetelstelen. Die zijn mooi recht. Op deze plek waren er geen andere goede takken voor pijlen te vinden. De stengels van riet of dunne takjes van de wilg zouden ook goed zijn geweest. De kinderen plukte een lange rechte uitgebloeide brandnetel, haalde de blaadjes en zijtakjes eraf en de dunne top. Dan kunnen ze als pijl gebruikt worden. De brandnetels hebben nu veel minder brandhaartjes dan in de zomer. Ze hebben ze nog wel, maar als ze toch prikken smeet je er gewoon weegbreesap op. Je scheurt het blad van de weegbree in stukjes en wrijft het sap op de geprikte plek. Weegbree groeit vaak op het pad in de buurt van de brandnetels. Zowel grote weegbree en smalle weegbree zijn goedgekeurd door mijn groep kinderen als goede hulp tegen brandnetelprik. Ook dovenetel en hondsdrif schijnen te helpen.

Toen de pijl en bogen van de kinderen klaar waren, kwam de grootste uitdaging: het leren schieten met pijl en boog.

Schoolgidsen actief

AUTEUR: JOKE VELTKAMP

Buiten schooltijd waren schoolgidsen verschillende keren op pad.

Middenin de zomervakantie leidde Govert Versteeg zeven IVN-ers rond in De Koepel in Lunteren waar hij exposeerde met door hem gemaakte kunstvoorwerpen, verrassend mooi.

In het kader van Feest van de Natuur verzorgden 8 schoolgidsen op zaterdag 28 augustus activiteiten voor de jeugd bij publieksboerderij De Proosdij. Het braakballen pluizen, waterbeestjes vangen op het droge en de speurtocht door het park waren een succes. Het volgend jaar komen we hier weer, dan in het juiste weekend: de eerste

Expositie van Govert Versteeg in De Koepel in Lunten Foto: Joke Veltkamp

Feest voor de Natuur Foto: Joke Veltkamp

zaterdag van september.

Een vergelijkbaar programma verzorgde Truus van Otterloo met Govert Versteeg op 25 september op de Burendag in Kernhem. Tegelijk was er een Burendag in de wijk ENKA waar Ad Meijs met nog 6 IVN-ers voorlichting gaf aan ruim 30 bewoners en vele echte waterbeestjes ving in de poelen van het naastgelegen paddenreservaat. Ook deze zaterdag verzorgde Albert Loef een IVN-kraam tijdens de Open Dag van de Binnenveldse Hooilanden.

ENKA-burendag Foto: Joke Veltkamp

Scholenwerk start weer op.

Blij waren we dat in september het scholenwerk weer opgestart kon worden, waarbij we Nynke Groendijk als nieuwe medewerkster konden begroeten. Van harte welkom!

Drie groepen 6/7 kregen een bosles met opdrachten uit de leskist Het Beste Bos. Helaas kon de vierde les vanwege regen niet doorgaan.

Daarna kwamen de Herfstwandelingen voor groep 5/6 met de titel "Paddenstoelen en kriebelbeestjes". In Bennekom kregen bij de Born 3 groepen een ontdekkingsstocht in het bos en vonden we inderdaad veel prachtige zwammen zoals de grote stinkzwam en als beestjes een heel grote duizendpoot.

Ede-Noord maakte afspraken voor 8 groepen die op onderzoek gingen in het bos bij Kernhem, in het Edese bos, op de Syssele en in Otterlo. Helaas gooide Covid toch nog roet in het eten, twee excursies werden afgezegd omdat of de leerkracht of de leerlingen in quarantaine zaten. Met nog een afgelasting vanwege regen, lukte het slechts om met 2 groepen een nieuwe afspraak te maken, maar het is gelukt in de reserve dagen.

Het was een flinke klus om het programma bemenst te krijgen. Wie mee wil helpen is van harte welkom. We kunnen nog best wat menskracht gebruiken. Dank aan allen die meewerkten.

De Bosvriendjes

AUTEUR: INEKE JANSONIUS
BODEMDIEREN BIJ DE BOSVRIENDJES

In september was het thema van de Bosvriendjesmiddag 'bodemdieren'. Een paar flinke regenbuien in de ochtend zorgden voor actief bodemleven. In kleine groepjes ging iedereen enthousiast op zoek. Bij het clubhuis ligt veel dood hout, dat maakte het zoeken gemakkelijk. De meeste kinderen weten wel dat je onder en in dood hout de meeste beestjes vindt. We vonden veel grote slakken en zelfs nog hun eitjes. Eerder verschillende grote kevers, pissebedden, duizendpoten, miljoenpoten, hooiwagens en ..... wormen. De wormen waren het onderwerp voor het tweede deel van de middag, want wat doen die wormen eigen-

Alle grond is gemengd! De tuinaarde met compost is klaar en de WormenB&B is klaar om in gebruik te nemen. Fotos: Joke Veltkamp

lijk in de grond? Een mooie vraag om zelf onderzoek naar te doen. Ieder kind maakte in een grote glazen pot een eigen wormen-B&B met laagjes donkere aarde en licht zand voor het Bed, groenvoer voor het Breakfast en niet te vergeten wormen. Geen B&B zonder gasten. Voor het eten kwamen de nog groene bladeren in het bos en de klokhuisen van onze appels goed van pas. De wormen kwamen zowel uit de grond als uit het compostvat, van beide soorten een paar voor elke pot. Voor een goede ‘nachtrust’ kregen de potten een bekleding van donker plastic. De potten mochten mee naar huis en daar moesten de wormen buiten op een koele plek hun werk gaan doen en regelmatig gevoerd worden met nieuw groenvoer. Na 4 weken kregen we een mooie foto van Fosse. De wormen hebben alles goed door elkaar gemengd en de humusrijke grond kan gebruikt worden in de tuin!

Een enthousiast verslag

AUTEURS: EMILY EN MILA
VAN DE PRINS FLORISSCHOOL

Op donderdag 7 oktober gingen we met onze klas naar het bos bij Kernhem.
We kwamen aan en zagen mooie dingen.
We zagen mooie bladeren en we zagen beestjes.
We liepen naar het midden en zagen bijzondere dingen zoals beuken gal en elfenbankjes.
We zagen ook een muis die zat in een boomstam.
En we zagen veel spinnen in hun web.
We vonden het heel leuk en leerzaam.
Er zitten in bladeren soort van snelweg.
Toen we terug fietsten deden de stoplichten het niet.
En de meester en de juf hielp ons veilig over te steken.
Groetjes Emily en Mila

dit is een beukengal

Uitwisselingsbezoek

AUTEUR: MATHILDE VAN RAVENBERG
FOTOVERSLAG VAN HET UITWISSELINGSBEZOEK VAN IVN NIJKERK

Zaterdag 2 oktober mocht IVN Ede zustervereniging IVN Nijkerk ontvangen in het kader van een uitwisselingsbezoek. Het was een zeer geslaagde ontmoeting waarin we Nijkerk diverse mooie natuurgebieden in Ede laten konden laten zien. Onder leiding van Michiel Sytsma en Scilla Kohlinger liepen we in twee groepen over het Wekeromse Zand. Lunch en drankje genoten we bij het Nivonhuis. In de middag leidden Jeltje Zeelenberg en Hans Gonggrijp twee groepen rond langs de Bennekomse Beken. Het was een leuke en inspirerende dag vol natuur en gezelligheid.

Ontvangst Nivonhuis

Op het Wekeromse Zand

Lunch bij het Nivonhuis

Over Bennekomse Beken

Het Binnenveld

AUTEUR: ALBERT LOEF
FEESTELIJKE OPENING VAN HET BINNENVELD

De feestelijke opening van het Binnenveld bij Boerderij de Hooilanden aan de Slagsteeg in Bennekom op 25 september 2021. Een publieksdag waar zo'n 170 mensen zich voor hadden opgegeven.

Opening Binnenveld

Omdat het Binnenveld niet vanzelf aantrekkelijk blijft om in te werken, te wonen en te recreëren zijn er 7 organisaties betrokken geweest bij het realiseren van het plan om het gebied klaar te maken om er te kunnen genieten van: De weilanden, de akkers, de natte gebieden, rijen knotwilgen, hakhout-bosjes, blauwgraslanden, levend trilveen, bloemen weiden met o.a. orchideeën vlinders en roerdompen.

Om de aantrekkelijkheid van het gebied voor recreanten en toeristen, om er te fietsen en te wandelen in de bijzondere natuur, nog eens onder de aandacht te brengen, mocht onder anderen IVN-Ede een kraam inrichten op de informatiemarkt.

De IVN presentatie

Er was gekozen om de speerpunten van IVN onder de aandacht te brengen: Kind en Natuur, Natuur in de Buurt, Natuur & Gezondheid en Natuur & Recreatie.

Broedvogelmonitoring

AUTEUR: DICO WIJMA
OVER 2021 IN DE BINNENVELDSE HOOILANDEN EN DE BENNEKOMSE MEENT

In 2020 zijn leden van de Vogelwerkgroep IVN-Ede begonnen met broedvogelinventarisatie in het noordelijke deel van het nieuw ingerichte deel van de Binnenveldse Hooilanden. Het betreft het gedeelte van de Werftweg t/m het kooibosje, deels eigendom van Staatsbosbeheer en

Grutto

Foto: Dico Wijma

deels van Mooi Binnenveld. Het zuidelijke deel van de Hooilanden wordt door de Vogelwerkgroep van KNNV Wageningen geïnventariseerd. In het inventarisatiesizoen 2021 is daar op verzoek van de boswachter ecologie ook de inventarisatie van de Bennekomse Meent aan toegevoegd.

Tussen begin maart en begin juli zijn door ongeveer 12 mensen, steeds afwisselend in tweetallen het veld bezøkend, de aanwezige broedvogels geïnventariseerd en gedurende de wandeling vastgelegd in de SOVON registratie-applicatie Avimap. De veldbezoeken vonden veelal plaats rond zonsopvang, een enkel bezoek in de late ochtend, de avond of de nacht.

Als het een vroege wandeling betreft, is het een heerlijke start van de dag. Voordat de gemiddelde Nederlander zijn bed uit is, hebben broedvogelinventariseerders de benodigde 10.000 stappen (of meer) op de stappenteller al binnen. Bij de start van de ronde is het qua bezoekers aan het gebied nog heerlijk rustig, aan het einde was het veelal druk met bezoekers aan het Binnenveld, bezoekers die zich ook niet altijd aan de openstellingsregels houden. Maar ook de nachtelijke wandeling die op 9 juli plaatsvond op zoek naar soorten als uilen, rallen, kwartelkoning en roerdamp was fantastisch. De kwartelkoning hebben we gehoord, verder was het een fenomenaal concert van kikkers en een heerlijke nachtwandeling.

Een wintersprong reeën

Foto: Dico Wijma

Naast de (broed) vogels worden ook de waargenomen zoogdieren genoteerd, vooral de grote wintersprong reeën in de Bennekomse Meent (rond de 45 stuks) en het grote aantal hazen in dit gebied (rond de 60) was uitzonderlijk. De Hooilanden bleken rijk aan territoria van weidevogels: 130 kieviten, 20 grutto's, 10 wulpen en 19 tureluurs. Vele juvenilen werden gezien. Er werden 12 territoria van de kleine plevier vastgesteld. Ook broedden er elf paartjes blauwborst, vooral langs de Kromme Eem, naast tal van kleine karekieten, rietgorzen en bosrietzangers. Dat het gebied veel potentie heeft bleek wel uit de zeldzame soorten die enige tijd in het gebied verbleven: bosruiters,

Familie Karekiet

Foto: Dico Wijma

groenpootruiters, een tweetal steltkluten, tapuiten, witgatjes, en een groep van ruim 20 kemphanen. Aan het eind van het seizoen ook heel wat kwartels, die daar ook gebroed hebben.

In De Bennekomse Meent waren de aantallen territoria over de hele linie wat minder, maar ook het aantal soorten was wat minder.

Al met al was het een leuk seizoen van broedvogelmonitoring met heel veel (> 100) vogelsoorten, waarvan er zo'n 60 ook gebroed hebben. Maar het was ook intensief, vooral op het laatst met het zeer hoge gras op de paden.

De oeverzwaluwwand

AUTEUR: HANS WESTENDORP

... EN WEL VAN NIEUWBOUWWIJK KERNHEM

Het avontuur met de oeverzwaluwwand van Kernhem begint op 6 mei 2020, wanneer Gert Sleuwenhoek op de groepsapp van onze vogelwerkgroep een foto plaatst die doet vermoeden dat Gert op vakantie is. Maar waarvandaan stuurt Gert ons deze vakantiegroet? Afghanistan of Yemen ligt niet erg voor de hand. Death Valley? Egypte? Jordanië misschien? Ach natuurlijk... Gert is op vakantie in Israël! Een bijzonder vakantiekiekie.

Overzwaluwwand in Kernhem

Foto: Hans Westendorp

Maar dan lees ik het berichtje bij de foto: "Oeverzwaluwen broeden hier. Kernhem west. Vierendertig gaten. Actie?!"

De foto is dus helemaal niet genomen in het buitenland, maar gewoon hier in Ede!

Op één van de laatste gedeelten van de Edese nieuwbouwwijk Kernhem (gelegen tegen de A30 en bereikbaar vanaf de N224) is een grote zandbult door oeverzwaluwen als broedlocatie in bezit genomen.

De vraag van Gert – actie?! – is volkomen terecht. Zo'n zandbult op een bouwlocatie kan namelijk elk moment worden afgegraven. Bouwbedrijven zijn zich er vaak helemaal niet van bewust dat er vogels broeden in hun zanddepots. En al helemaal niet dat het oeverzwaluwen zijn; beschermde vogels waarvan de nesten in het broedseizoen niet verstoord mogen worden.

Er is werk aan de winkel. Welke bedrijven en instanties zijn betrokken? En zijn zij op de hoogte van de broedende oeverzwaluwen? Er staan wel hekken omheen, maar die sluiten het terrein maar gedeeltelijk af. Ze houden in ieder geval spelende kinderen en hondenbezitters niet tegen.

Vogelwerkgroep IVN-Ede klimt niet zo snel op de barricade als het om actievoeren gaat, maar ziet het wel als haar taak om voor de belangen van vogels in onze regio op te komen. Als het enigszins kan, doen we dit liever door het geven van voorlichting en educatie dan door te schermen met wet- en regelgeving.

We hebben de gemeente Ede daarom geïnformeerd over de aanwezigheid van de broedende oeverzwaluwen en de betrokken ambtenaren vriendelijk gevraagd de vogels gedurende het broedseizoen met rust te laten. Hoewel er vanuit de gemeente niet veel reactie kwam, heeft het blijkbaar wel effect gehad, want kort erna waren de hekken voorzien van borden die omstanders op afstand hielden.

En blijkbaar heeft de gemeente Ede ook na het broedseizoen niet stilgezeten, want toen Gert in het vroege voorjaar van 2021 weer eens door hetzelfde gebied wandelde, zag hij – dicht bij de plek waar het jaar ervoor de oeverzwaluwen hadden gebroed – een heuse oeverzwaluwwand staan.

Betonnen oeverzwaluwwand in Kernhem

Foto: Hans Westendorp

De kunstmatige nestgelegenheid bestaat uit een betonnen wand met daarin 29 gaten van acht centimeter in doorsnede. Achter de (circa 15 cm dikke) wand ligt een heuvel met geel zand, afgedekt met donkere grond.

Natuurlijk hebben we, na de 'ontdekking' van de wand, direct contact gezocht met de gemeente Ede. Het bleek al snel dat de gemeente weliswaar de wand had geplaatst, maar nog niet goed had nagedacht over het noodzakelijke onderhoud. Oeverzwaluwen willen namelijk graag in een steile wand een tunnel van ongeveer een meter diep graven. En dit doen ze elk voorjaar opnieuw.

Op zich niet zo verwonderlijk. Van nature broeden oeverzwaluwen in de steile oevers van rivieren. Zolang de vrije

loop van rivieren door mensen niet wordt beteugeld, slijten de oevers van de meanderende rivieren in de bochten voortdurend uit. Oevers kalven dus regelmatig af en oeverwaluven zijn eraan gewend om elk jaar opnieuw een nestgang te moeten graven.

Oeverwaluven willen dat in een kunstmatige nestwand ook elk jaar doen. Als achter de gaten in de betonwand tunnels uitgegraven zijn, dan zullen deze vóór het volgende voorjaar dus eerst weer met vers zand opgevuld moeten worden. Als vogelwerkgroep hebben we aan de gemeente voorgesteld dit klusje jaarlijks te zullen gaan doen.

Daarnaast is het van belang de vegetatie vóór de kunstmatige wand kort te houden. In de natuurlijke situatie stroomt het water van een rivier voor de steile oeverwand langs en groeit er niet of nauwelijks iets. Bij een kunstmatige wand is dat anders. Het korthouden van de vegetatie is ook een mooi klusje voor de vogelwerkgroep.

Overdracht van de wand op 17 maart 2021. Vlnr: Mathijs Verweij (Smink Infra bv), Dick Krijtenburg (Vogelwerkgroep IVN-Ede), Hans Westendorp (Vogelwerkgroep IVN-Ede) en Gerrit van Leusen (gemeente Ede). (Gert Sleuwenhoek was helaas verhinderd.) Foto: Hans Westendorp

Op woensdag 17 maart 2021 heeft Mathijs Verweij van het bedrijf Smink Infra bv uit Nijkerk en Gerrit van Leusen namens de gemeente Ede het onderhoud en het monito-

De gaten zijn opgevuld, maar de grond vóór de wand moet nog afgegraven worden Foto: Hans Westendorp

ren van de wand overgedragen aan onze vogelwerkgroep. De vrijdagmiddag erna hebben we de grond achter de gaten met een houten paaltje aangestampt en de lege ruimte met zand aangevuld. Hierdoor vormen de betonnen wand en de “zandgaten” één vlak. Een week later hebben we de grond vóór de wand afgegraven (anders was er te weinig hoogteverschil ten opzichte van de gaten) en er worteldoek aangebracht. Op die manier hopen we hoog opschietende vegetatie te kunnen weren. Ook bovenop de bult hebben we worteldoek aangebracht zodat wortels niet in de (toekomstige) nesttunnels groeien. Ongeveer een maand later was het zover: de eerste oeverwaluven lieten zich in de buurt van de wand zien. Begin mei werd er al volop gegraven in een groot deel van de gaten. Het zijn echte koloniebroeders; regelmatig zag je een groepje oeverwaluven bij de wand druk bezig om even later gezamenlijk weer te vertrekken. Wat een prachtig gezicht was het, als een poosje later de groep weer terugkeerde en de vogels zich over de gaten van de wand verdeelden. Vanaf de openbare weg kon je met een verrekijker de graafactiviteiten soms prachtig zien.

Aanvliegende oeverwaluven Foto: Hans Westendorp

Half juni waren alle gaten uitgegraven. Hoe diep de tunnels waren en of er ook een serieuze broedpoging in ondernomen zou gaan worden, wisten we nog niet. Mede doordat ik zelf in die periode serieus door het coronavirus te grazen werd genomen, hebben we helaas geen harde resultaten over het broedsucces kunnen verzamelen. Maar dát er in de wand gebroed is, is zeker. Bij minimaal 16 gaten werd er (in de periode dat er jongen zouden kunnen zijn) regelmatig door oeverwaluven in- en uitgevlogen. Bij diverse gaten was te zien hoe aan het begin van de nesttunnel jonge oeverwaluven door hun ouders werden gevoerd!

Eieren van een oeverwaluw Foto: Hans Westendorp

Na het broedseizoen hebben we de lengte van de nesttunnels opgemeten; de kortste was 58 cm (hierin is waarschijnlijk niet gebroed) en de langste maar liefst 114 cm.

De oeverwaluw wordt beschermd

Foto: Hans Westendorp

Onder de wand troffen we twee niet-uitgekomen eitjes aan en in één van de gaten vonden we de restanten van een dode oeverwaluw. (Dit zou door predatie veroorzaakt kunnen zijn.) Ook vonden we de restanten van een dood jong in één van de nesttunnels.

Een oeverwaluw in de vlucht

Foto: Hans Westendorp

Wij (het subgroepje “oeverwaluwen” van onze vogelwerkgroep: Durita Allersma, Peter van der Goot, Niels Grandia, Dick Krijtenburg, René Kuijpers, Gert Sleuwenhoek, Maurice Strubel en ik) verheugen ons nu al op het volgende voorjaar. We hopen de oeverwaluwen dan opnieuw bij “onze” wand te mogen begroeten.

Bodemdieren jagen

AUTEUR: ANNE KREDIET
... EN DAT IN EN BUITEN EDE

Het leven onder onze voeten is een mysterieuze en onbekende wereld, maar ook intrigerend, als je er echt in duikt. Met pendelaars, tweestaarten, beentasters en pseudoscorpionen. Als je al die dieren wilt vinden, zul je moeten weten hoe en waar ze leven. Ze zitten namelijk helaas niet allemaal onder de bloempot in je achtertuin. Hieronder volgt een stappenplan om je bodemdieren-collectie (foto's, exemplaren of waarnemingen) compleet te krijgen. Hoe herken je ze en hoe vind je ze.

De beste manier om veel bodemdieren te vinden is om de gemeente Ede te ontvluchten. Ede is van grens tot grens zandgrond en de meeste bodemdieren houden daar niet van. Zandgrond droogt uit, wordt zuur en kalkarm, houdt

weinig voedingsstoffen vast en er kan geen mooie bodemstructuur ontstaan van de wormgangen en plantwortels. Kleigebieden hebben makkelijk twee keer zoveel soorten bodemdieren als zandgronden. Het absolute walhalla voor bodemdieren is Zuid-Limburg, waar veel variatie, veel kalk en een goede lössbodem is. Wat vind je in de dikke klei of mooie lössgrond:

Beentaster

Tweestaart

De beentaster vinden kost veel toewijding. Dit is één van de moeilijkst te vinden bodemdieren. Hij is niet algemeen en maximaal zo'n 1,5 mm lang. Beentasters leven in rot-tend hout en vochtige bodem.

Tweestaarten zijn bijzondere dieren: wit, blind en met twee lange staartdraden. Ze zijn vrij makkelijk te vinden onder stammen en stenen in kleigrond maar komen op zandgrond bijna niet voor.

Bladeren door bladeren

Gelukkig is er toch dicht bij huis ook genoeg te doen. Als je liever toch binnen gemeente Ede bodemdieren wilt zoeken, blader dan eens door wat bladeren. Veeg een handje van de bovenste bladeren weg en verbaas je over wat er allemaal wegkruipt. En wat al helemaal indrukwekkend is, is om met een zeef met ongeveer 5 – 7 mm maaswijdte het strooisel te zeven.

Wat vind je tussen de bladeren:

Pseudoscorpioen

Oprolmiljoenpoot

De Pseudoscorpioen is een fascinerend bodemdier: het lijkt op een schorpioen maar dan zonder staartstekel. Grootte van een millimeter of 3. Met de gifklauwtjes jagen ze op springstaarten. Je ziet ze niet als je ze niet zoekt, maar ze zijn overal tussen de bladeren te vinden! Deze kan zich oprollen als een pissebed, maar is een miljoenpoot! Ze komen op de Veluwe voor en je kunt ze tussen de bladeren en onder dood hout vinden. Ze zijn onder andere van pissebedden te onderscheiden door de zwarte kleur.

Composthoop wroeten:

Haal de composthoop eens ondersteboven. Hier tref je allerlei dieren aan die gespecialiseerd zijn op het leven in een omgeving met veel organisch materiaal. Er zit een prachtig verloop in, met bovenin dieren die het ruwe materiaal eten tot onderin de dieren die leven van de schimmels en bacteriën die de restjes verteren.

De composthoop-specialisten:

Mestworm

Berijpte Pissebed

Als je denkt dat de wormen in je composthoop dezelfde zijn als in je tuin, heb je het mis! In je composthoop zit vrijwel altijd de mestworm *Eisenia fetida*. Te herkennen aan het rode lichaam met gele streepjes tussen de lichaamsringen.

In sommige composthoven en ook in volkstuinen vind je soms de Berijpte pissebed. Deze lijkt op de 'gewone' Ruwe pissebed, maar heeft een mooie tweekleurige antenne. Ook deze pissebed is gespecialiseerd op plekken met veel organisch materiaal.

Springstaarten op droog zand:

Een fascinerende bezigheid is om een diep bewaarbakje zoals een ijsbakje te nemen en dat in droog grasland over de bodem te schrapen. De diversiteit aan soortgroepen is niet zo groot, maar je vindt er wel één van de meest fascinerende groepen van bodemdierpjes: de bolvormige springstaarten. Deze hebben de meest waanzinnige patronen en kleuren en zijn daarmee vaak goed te herkennen.

De bolle springstaartjes van droge grasvegetatie:

Sminthurus leucomelanus

Heterosminthurus bilineatus

De *Sminthurus leucomelanus*. Deze springstaart is pas recent in Nederland ontdekt, maar waarschijnlijk op de hele Veluwe op stuifzanden te vinden. Het is een indrukwekkend gekleurd bolletje van ongeveer 2 – 3 mm.

De *Heterosminthurus bilineatus*. Op dezelfde plek kom je misschien deze wat kleinere springstaart tegen, met twee mooie streepjes. Deze is wel door heel Nederland te vinden, maar wel alleen in droge, korte grasvegetaties. Voor deze springstaart is een klein zonnig parkeerplaatsje met gras tussen de tegels ook al een gigantisch leefgebied.

Bodemleven

AUTEUR: REMIEKE NIERMEYER
EXCURSIE 10 OKTOBER 2021

Als vervolg op de lezing over bodemleven door Anne Krediet tijdens de ALV is er een excursie gepland. We verza-

melen bij de parkeerplaats van de Oude Hofstee in de Maandereng. Er staan negen verwachtingsvolle IVN-ers te wachten. Anne Krediet heeft de leiding en een rugzak vol onderzoeksmateriaal. Hans Gronggrijp levert een spade. Een aantal onderzoekers zijn op de fiets, dan is groot materiaal moeilijk mee te nemen.

Tja waar kunnen we zoeken? We starten in de berm van de parkeerplaats op een weelderig met gras begroeide plek. Anne spit de zoden om. Hier vinden we enkele soorten regenwormen zoals een blauwkop, in dit geval de rode en ook de grijze.

Wat verderop verzamelt Anne weggegooid plantmateriaal. Die worden met kluit en al in een zeef met opvangzak gestopt. Bovenin het plantmateriaal, daaronder de zeef en dan de opvangzak. Na het zeven wordt de doorval uitgespreid op een doek. Tussen het fijne bodemmateriaal kri-oelt het van kleine beestjes. We vinden verschillende pissebedden zoals de ruwe-, de grijze- en de mos-pissebed. Die laatste heeft een zwart kopje. Er lopen ook miljoenpoten, enkele pseudo schorpioenen en nog veel meer klein grut.

We willen ook graag onderzoek doen op het volkstuincomplex. Helaas zit er een slot op het hek. Gelukkig krijgen we toegang van een volkstuinder, hij wijst ons een tuin waarin kan worden gespit. Dus de spa in de grond. Daar vinden we behalve de reeds gespotte regenwormen de pop van een vlindertje. Op de tuin is bovengronds ook veel te zien, zoals uitbundig bloeiende herfstasters met een grote groep dagpauwogen en bijen die zich laven aan de nectar.

Op een plek in een knik van de haag langs de volkstuin worden afgevallen bladeren verzameld en in de zeef gestopt. Na het zeven valt in het wat drogere materiaal het grote aantal pseudo schorpioenen op. Dat zijn op schorpioenen lijkende beestjes van zo'n halve centimeter groot met twee scharen, maar geen gifangel. Ze leven van springstaartjes, die zijn dit jaar overvloedig aanwezig. In het uitgezeefde materiaal lopen pissebedden, spinnetjes en kleine torretjes rond.

Hierna vinden we bij het hek van de volkstuin nog een hoop weggegooid vergane appels. Hier ontdekken we diverse pissebedden, miljoenpoten en een snelle duizendpoot. Behalve de reeds bekende regenwormen vinden we hier ook een groene. Die groene rolt zich bij verstoring op tot een soort schijfje.

Al spittend en zevend hebben we beter zicht gekregen in wat er op en in de bodem is te vinden. Voor mij was het een leuke kennismaking met het bodemleven.

Kennis opdoen bij KNNV?

AUTEUR: ERNST VAN RIJSSEL, SECRETARIS KNNV WAGENINGEN EN OMGEVING

IVN en KNNV zijn beiden verenigingen die de natuur een warm hart toedragen.

Dat we niet hetzelfde zijn, blijkt al direct uit de doelstellingen van de verenigingen:

IVN heeft educatie en beleving hoog in het vaandel staan, draagt graag uit naar buiten. KNNV heeft natuurstudie als belangrijk doel voor haar leden. Daarmee beoogt de KNNV het kennisniveau van haar leden op te krikken. Kennis betekent voor de KNNV dat je de planten, dieren, vogels, enzovoort die je tegenkomt met de juiste naam weet te herkennen.

De KNNV afdeling Wageningen en omgeving heeft veel werkgroepen: planten, vlinders en libellen, nachtvlinders, insecten, mossen, korstmossen, paddenstoelen en vleermuizen. Deze werkgroepen organiseren excursies en studieavonden. Ook geïnteresseerde IVN-leden zijn daarbij welkom, zij hoeven geen lid te zijn van de KNNV! Vraag vooraf wel even aan de organisator/coördinator of het schikt dat je meegaat met een excursie of een studieavond bezoekt: de beschikbare ruimten zijn soms beperkt. Mail-adressen zijn te vinden op de website: <https://wageningen.knnv.nl/>

Een aantal IVN gidsen heeft de weg naar de KNNV al gevonden, maar je hoeft geen gids te zijn om meer te willen leren. Je hoeft slechts nieuwsgierig te zijn naar wat er zoal te zien en te beleven is in de natuur en naar wat een kenner je te vertellen heeft.

Weet dat ook een kenner als een klein nieuwsgierig jongetje of een nieuwsgierige pensionado is begonnen.

Jongeren en natuur

AUTEUR: NIELS GRANDIA

De afgelopen jaren is bij mij, Niels Grandia, 15 jaar, uit Ede, de vogelhobby steeds serieuzer geworden. Ik ben vaak 's morgens onderweg om ergens vogels te gaan kijken en raak steeds meer door deze geweldige wezens geobsedeerd. Nu kwam ik op het internet de vogelwerkgroep van IVN tegen en inmiddels ben ik zowel IVN- als vogelwerkgroep lid.

Ik vind het zonde dat veel mensen de werkelijke schoonheid van de natuur niet lijken te zien. Pas als men op vakantie is gaat men er tegenwoordig opletten, maar van huis naar werk of school? Dan is het 'verstand op nul, blik op oneindig'. Wie ziet nog de kleurafwisseling op een houtduif, wie hoort de mussen nog tjilpen? Het lijkt mij prachtig om de mensen te leren de natuur weer echt te zien, een taak die goed past binnen het IVN.

Van alle leeftijdsgroepen is de afstand tot de natuur bij mijn eigen leeftijdsgenoten nog het grootst. Klasgenoten weten vaak niet eens wat het verschil is tussen een kool- of pimpelmees. Nu is het natuurlijk ook moeilijk pubers te bereiken, voor zover ik weet is het de enige leeftijdscategorie die niet of nauwelijks door het IVN bereikt wordt en dat is ook enigszins voor te stellen. Ik denk dat men er bang voor is dat een doorsnee puber niet onder de indruk zal zijn van een praatje door de een of andere rare snuiter in een groene trui (leerlingen van enkele natuuropleidingen uitgezonderd misschien). Sommigen doen hun best middelbare scholieren toch te bereiken, zo liet mijn biologie leraar Beleef de Lente zien, maar dit werd door de klas al gauw weggezet als vogelporno. Hoe is het dan mogelijk binnen te dringen in de afgesloten wereld van de oudere jeugd?

Een veel genoemde methode is de sociale media. Dat is ook niet zo gek, want jongeren besteden dagelijks veel tijd op deze communicatieplatforms. Maar het probleem is dat deze met bepaalde algoritmes werken. Als een jongere dus vooral gamevideo's kijkt op YouTube en dansjes op Instagram, zal de betreffende jongere ook gamevideo's en dansjes voorbij zien komen en niet een bericht van het IVN. Zelfs mocht dit bij wijze van groot toeval toch gebeuren, dan nog is de neiging zo'n bericht daadwerkelijk te lezen erg klein. Dat betekent overigens niet dat sociale media helemaal geen effect heeft. Als jongeren eenmaal bereikt zijn, weten zij natuurorganisaties via deze platforms te bereiken. Maar jongeren moeten dus eerst geïnspireerd worden buiten de sociale media om. Hoe doe je dat?

Het antwoord ligt denk ik binnen de jeugd zelf. Want naar elkaar luisteren pubers wel. Dus als het mogelijk is één leerling te enthousiasmeren, dan zal deze in ieder geval de houding van zijn klasgenoten kunnen beïnvloeden. Dat weet ik uit eigen ervaring. Dus hoewel ik eerder al schreef dat in eerste instantie een IVN'er door misschien 80% van de jongeren voor wappie uitgemaakt zou worden, kan de betreffende educatie wel degelijk impact hebben. Van de 20% die wel geïnspireerd wordt, zal misschien 5% dat

**Meer dan alleen
bloemen en planten
voor kamer en tuin**

Harkes
tuincentrum
...daar bloeit wat mooi is

**Klinkenbergerweg 29 Ede tel. 0318-612694
www.harkestuincentrum.nl**

ook daadwerkelijk durven toegeven. Dat klinkt als erg weinig, maar de niet geënthousiasmeerde 80% zal nu veel serieuzer naar deze 5% luisteren dan voorheen naar de IVN'er. Aan de IVN-leden zou ik dus willen zeggen: vergeet de pubers niet. Probeer eens te zoeken naar zij die wel geïnteresseerd zijn in de natuur, dan kan dat nog onverwachte effecten hebben.

Weidevogelbescherming

AUTEUR: RIK NAGTEGAAL
OP HET BOERENLAND IN HET MOOIE BINNENVELD

Al vele jaren geniet ik van alle vogelpracht om me heen en begint voor mij de lente als ik het geluid van kieviten, wulpen, grutto's, scholeksters, tureluurs en veldleeuwertjes (en nog veel meer andere prachtige soorten) weer hoor. In 2016 heb ik besloten om de vogels wat terug te geven van het genot wat ze mij geven door me in te zetten voor de bescherming van de weidevogels op het boerenland in het mooie Binnenveld. Dat jaar ben ik begonnen bij de Weidevogelbescherming Binnenveld-Oost (waarin ook IVN-ers Henk van Paassen en Christ Elsten actief zijn) en mag ik samen met mijn 'weidevogelmaatje' iedere week in het voorjaar aan de Kooiweg op pad om nesten te zoeken en te beschermen tegen rampspoed tijdens bewerkingen. Omdat ik ook dit jaar weer het nodige onbegrip aangaande boerenactiviteit tijdens het broedseizoen voorbij zag en hoorde komen, wil ik graag met jullie delen hoe de samenwerking tussen boer, loonwerker, WBO en onze vogels gaat. Let wel, dit gaat dan om de samenwerking met boer en loonwerker op de percelen aan de Kooiweg. Elders kan (en zal) deze samenwerking soms vergelijkbaar en soms op een andere manier plaatsvinden. De diverse samenwerkingsverbanden hebben hier doorgaans hun eigen modus operandi in gevonden. Ik focus me hier voor het gemak op de kieviten, maar we beschermen ook wulpen, grutto's, tureluurs, scholeksters en waar mogelijk ook het kleine grut als gele kwikstaart en graspieper. Eigenlijk alles wat bescherming nodig heeft. Eind februari, begin maart, beginnen we al met het bekijken van de activiteiten van de vogels op het land. In eerste instantie zie je dan buitende kieviten, vervolgens kieviten die strootjes gooien en kuiltes draaien. Rond die

Mijn eerste ei van 2021.

Foto: Rik Nagtegaal

tijd gaan we al kijken of er kuiltes te vinden te zijn en hopen we natuurlijk de eerste eieren te vinden. Er is natuurlijk altijd veel poespas omtrent het vinden van het eerste kievitse van Nederland, maar wij vinden ieder jaar weer ons eigen eerste ei, in onze beleving net zo mooi. Op de foto mijn eerste ei van 2021.

Zodra die eieren gevonden worden, markeren we die nesten op afstand met een stokje. Op afstand dus, om zoveel mogelijk te voorkomen dat de eieren gevonden worden door vossen, kraaien, meeuwen of andere predatoren. Ik heb vernomen dat zo'n ei voor ons als mens al lekker is, laat staan voor een predator waarvoor het gewoon noodzakelijke voeding is. Rond deze tijd worden er al de nodige bewerkingen gedaan op het land door de boer, zoals met eggen en cultivatoren. Hij ziet dan aan de markeringen waar de nesten liggen en nog mooier, hij vindt af en toe zelfs nesten die wij óf nog niet hadden gezien, óf die nieuw zijn.

De weken daarna blijven we doorzoeken door iedere week door het veld te zoeken naar nieuwe legsels. En dan is het wachten op dit moment, het eerste kuiken wat uit het ei kruipt. Echt een magisch moment!

Eerste kuiken uit het ei

Foto: Rik Nagtegaal

Nadat de eerste legsels uit zijn, wordt veel van het zoekwerk vooral vanaf de zijkant van de percelen gedaan, om de jonge gezinnetjes zo min mogelijk te verstoren. Echter treedt dan ook het moment aan dat de zwaardere werkzaamheden gedaan moeten worden op het land. Een van de heftigste momenten is wel het uitrijden van mest op het land door de loonwerker, waar met een enorme apparaat de grond open wordt gehaald en bemest wordt, voor ons aan de Kooiweg een van de mooiste dagen van het jaar op het vlak van weidevogelbescherming. 'Onze' boer informeert ons ieder jaar weer wanneer dit plaats gaat vinden en stelt daarbij één van zijn tractoren beschikbaar aan ons. Wij rijden dan voor de loonwerker uit, waarbij we aanwijzen waar de nesten liggen en ook in de gaten houden of er nog niet eerder ontdekte nesten op het land liggen. Het mooie van de verschillende soorten vogels is dat ze erg huiverig zijn voor de aanwezigheid van mensen in

de vorm van personen, maar dat ze minder snel voor apparaten als tractoren wegvliegen. Onderstaande foto geeft een voorbeeld van een kievit die op het nest blijft liggen, terwijl de mestwagen vlak in de buurt van het nest aan het werk is.

Even weg voor de machine

Foto: Rik Nagtegaal

Dit jaar kon mijn maatje door gezondheidsissues niet mee op deze dag en was ik aangewezen op de hulp van mijn zoon. Gelukkig loopt hij ook al een aantal jaar mee en kent hij het gedrag van de kieviten al vrij behoorlijk, het zorgde ervoor dat dit nest de werkzaamheden overleeft heeft door ze even vast te houden en na het passeren van de mestwagen de kuikens weer op hun oude plek naar te zetten.

Weer op hun plek

Foto: Rik Nagtegaal

Nadat we het nest gepasseerd waren met de mestwagen, zochten de kuikens moeder weer op om lekker op temperatuur te komen.

Weer bij moeder

Foto: Rik Nagtegaal

Mocht je dus volgend jaar ergens in april/mei over de Kooiweg lopen om te genieten van de natuur aldaar en je ziet een tractor en mestwagen op het akkerland, weet dat je niet in de stress hoeft te schieten over de kieviten en hun nesten of kuikens op het land. Er wordt rekening met ze gehouden! Besef dat de boer op zijn land aan de slag moet om ook voor jou te zorgen dat je eten op tafel hebt staan en dat we op deze manier de diverse belangen voor zowel de boer en de consument als de natuur zoveel mogelijk in het oog houden. Met dank aan familie Jan van Ginkel en loonbedrijf Jan Rauw voor de fantastische samenwerking! Geniet straks weer van het voorjaar!

‘Levendbarende’ tomaat

AUTEUR: REMIEKE NIERMEYER

Op een dag in februari snijd ik een tomaat open. Wat ik toen zag: in het hart lagen kleine ontkiemde zaadjes. Die gaan niet in de biocon, maar in een bak met aarde. Na een paar dagen komen de eerste plantjes boven de grond. Ik heb ze opgekweekt en daarna afgehard. Ze staan nu in de tuin en zijn tot menshoge planten uitgegroeid en getooid met gele bloempjes.

De gele bloempjes . . .

Foto: Anne Krediet

Er hangen ook al verschillende trossen met veel belovende vruchten aan.

. . . en de vruchten

Foto: Anne Krediet

Nu nog wat meer zon en de cirkel is rond. Ben benieuwd of er een “levendbarende” tomaat tussen zit . . .

Ten slotte: De redactie wenst u alvast fijne feestdagen

kinderpagina

Duizendpoot of miljoenpoot?

Een duizendpoot heeft geen duizend poten en een miljoenpoot zeker geen miljoen. Maar een miljoen is meer dan duizend. Zo onthoud ik dat een miljoenpoot twee paar poten per segment heeft en een duizendpoot maar 1 paar.

Wie rent er sneller? De duizendpoot. De miljoenpoot heeft moeite al die poten vooruit te laten komen. Als afvaaler heeft hij ook geen haast. Een duizendpoot is een rover en heeft altijd haast als je hem wilt pakken!

Knibbel-knabbel-knuisje, wie knabbelt er aan mijn huisje?

Bij bodemdieren denk je misschien niet meteen aan paddenstoelen. Maar veel dieren vinden paddenstoelen heel lekker. Zie jij wie hier eten of gegeten hebben?

Heb je je wel eens afgevraagd waar alle bladeren, die van de bomen vallen, blijven? In de stad wordt veel de groene container ingeblazen, maar in het bos is alles voor de natuur! Daar leven de paddenstoelen en bodemdieren van. Hebben jullie een tuin? Gras houdt niet van een bladerdek, maar tussen de planten kun je ze laten liggen voor de pissebedden, duizendpoten, miljoenpoten.....

Heb je blad over? Denk dan eens aan een egelberg: een hoop bladeren en takken en de rest doet egel zelf. Zorg je dat hij de tuin in en uit kan? Een poortje van 15 bij 15 cm is genoeg.

Foto 1
<https://vroegevogels.bnnvara.nl/community/fotos/schimmels/russula/267974>, overige foto's Ineke Jansonius

1 Pissebed onderaan de steel
2 Slak
3 Naaktslak op de steel
4 Een echte knager, muis of eekhoorn